

מקראות

שמות י"ב:ט

(יט) שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כיון כל-אכל מחמץ ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר ובאזרח הארץ:

שמות י"ג:ז'

מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לה חמץ ולא יראה לה שאר בכל-גבלה:

דברים ט"ז:ד'

(ד) ולא יראה לה שאר בכל-גבלה שבעת ימים ולא ילין מן-הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר:

הברייתא

מכילתא דרבי ישמעאל שמות י"ב:י"ט

שבעת ימים שאר לא ימצא –

אין לי אלא 'בל ימצא'. 'בל יראה' מניין?

תלמוד לומר: "ולא יראה לה שאר בכל גבלה" (שמות י"ג:ז').

אין לי אלא שאור שהוא ב'בל יראה' וב'בל ימצא'. חמץ מניין?

תלמוד לומר: "ולא יראה לה חמץ ולא יראה לה שאר" (שמות י"ג:ז') הקיש שאור לחמץ וחמץ לשאור.

מה זה ב'בל יראה' וב'בל ימצא', אף זה ב'בל יראה' וב'בל ימצא'.

מה זה מחמשת המינין, אף זה מחמשת המינין.

בבתיכם – למה נאמר?

לפי שנאמר: "בכל גבלה" שומע אני, כמשמעו!

תלמוד לומר "בבתיכם". מה בתיכם ברשותכם, אף גבולך ברשותך.

יצא חמצו שלישראל שהוא ברשות נכרי, אף על פי שיכל לבערו, אבל אינו ברשותו.

יצא חמצו שלנכרי שהוא ברשות ישראל, וחמץ שנפלה עליו מפלת, אף על פי שהוא ברשותו, אבל אינו יכל לבערו.

אתה אומר, לכה בא, או לא בא אלא ללמדך 'בבתיכם שבעה ובגבולין לעולם'?

תלמוד לומר: "מצות יאכל את שבעת הימים, ולא יראה לה חמץ, ולא יראה לה שאר בכל גבלה". מה בתיכם

שבעה, אף בגבולים שבעה.

מכילתא דרשב"י שמות י"ב:י"ט

"שאר לא ימצא בבתיכם",

מכלל שנאמר "לא יראה לה שאר" (שמות י"ג, ז), יכול יטמין ויקבל פיקדון?

תלמוד לומר "שאר לא ימצא בבתיכם"

או "לא ימצא", יכול אי אתה רואה לאחרים?

תלמוד לומר "לך": לך אי את רואה, רואה אתה לאחרים!

יכול לא דבר הכתוב אלא בגוי שלא כיבשתו, אבל גוי שכיבשתו והשכרתה לו ביתך ושרוי עמך בחצר שלך

מניין?

תלמוד לומר "שאר לא ימצא בבתיכם"

ועדיין אני אומר: שבבית אסור בבל יראה ובבל ימצא; ושל אחרים מותר!

שבשדות אסור; להטמין, ולקבל פקדון, ושל אחרים יהא מותר!
תלמוד לומר 'שאר' 'שאר' (שמות יג, ז) לגזירה שוה
מה שאר האמור להלן, 'לך' ולא לאחרים - אף שאר האמור כאן, לך ולא לאחרים!
ומה שאר האמור להלן, הרי הוא בכלל בל יראה ובל ימצא!
רב שמעון בן גמליאל אומר: והלא בכלל בל יראה - בל ימצא היה! מה תלמוד לומר "לא ימצא"?

את שמצוי לך את זקוק לבערו, את שאין מצוי לך אין אתה זקוק לבערו!
מיכן אתה אומר חמץ שנפלה עליו מפולת, או שנפלה לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטוס
אם יכולין כלבים וחזירין לחפש אחריו ולהוציאו - אתה חייב זקוק לבער אותו; ואם לאו - אי אתה זקוק לבערו!
נכרי שבא לביתו של ישראל וחמץ בידו - אין זקוק לו. הפקידו לו - חייב לבערו, שנאמר "לא יראה לך שאר"
יחד לו בית ונתנו בתוכו - אין זקוק לו.

מכילתא דרשב"י שמות י"ג:ז'

"ולא יראה לך חמץ" - רואה אתה לאחרים!
"ולא יראה לך חמץ" - רואה אתה לגבוה!
"ולא יראה לך חמץ" - רואה אתה לפלטיה.

דבר אחר:

"ולא יראה לך חמץ" - בטל בלבבך!
מכאן אתה אומר "ההולך לשחוט את פסחו" וכולה מתניתא.
"ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור" זה הוא חילוק שבין בית שמאי לבית הלל
שבית שמאי אומרים שאור כזית וחמץ ככותבת ובית הלל אומרים זה וזה כזית.

ספרי דברים ט"ז:ד'

[פיסקא קלא]

לא יראה לך שאר - רואה אתה לאחרים,
לא יראה לך שאר רואה אתה לגבוה,
לא יראה לך שאר רואה אתה בפלטיא.
לא יראה לך שאר - בטל בלבך מכאן אמרו ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ונזכר שיש לו חמץ בתוך
ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ואם לאו יבטל בלבו.
לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר (שמות י"ג:ז') זהו חילוק שבין בית שמאי לבית הלל שבית שמאי אומרים
שאור כזית וחמץ ככותבת ובית הלל אומרים זה וזה כזית.

פסחים ה:

תנו רבנן {שמות י"ב:ט} שבעת ימים שאור לא ימצא בבתים מה תלמוד לומר והלא כבר נאמר {שמות
י"ג:ז'} לא יראה לך שאור [ולא יראה לך חמץ] בקל גבולך.
לפי שנאמר לא יראה לך שאור שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין ויקבל
פקדונות מן הגוי תלמוד לומר לא ימצא.
אין לי אלא בגוי שלא פיבשתו ואין שריו עמך בחצר גוי שכיבשתו ושריו עמך בחצר מנין תלמוד לומר לא ימצא
בבתים.
אין לי אלא שבבתים בבורות בשיחין ובמערות מנין תלמוד לומר בקל גבולך.
ועדיין אני אומר בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוי בגבולין שלך אי
אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה מנין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה.
תלמוד לומר שאור שאור לגזרה שנה נאמר שאור בבתים שאור לא ימצא בבתים ונאמר שאור בגבולין לא
יראה לך שאור מה שאור האמור בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוים
אף שאור האמור בגבולין עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוים.

ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה.

ירושלמי פסחים ב'ב'

(ג) לא יראה לך.
אית תנני תני: לא יראה לך, לך אין את רואה. {אבל} רואה את לגבוה.
אית תנני תני: אפילו לגבוה.
מאן דאמר: לך אין את רואה רואה את לגבוה, בשהקדישו קודם לביעורו.
מאן דאמר: אפילו לגבוה, בשהקדישו לאחר ביעורו.
אמר רבי: בון בר חיייה קומי רבי זעורא: תיפתר בקדשים שהוא חייב באחריותו כרבי שמעון.
(ד) לא יראה לך.
{אית תנני תני}. לך אין את רואה, רואה את בפלטיא. אית תנני תני: אפילו בפלטיא.
מאן דאמר לך אין את רואה רואה את בפלטיא, בשהבקיירו קודם לביעורו.
מאן דאמר אפילו בפלטיא, בשהבקיירו לאחר ביעורו. אמר רבי: בון בר חיייה: תיפתר בקדשים וגו'.

פרשני התורה

רש"י שמות י"ב:ט

(יט) לא ימצא בבתים – מניין לגבולין? תלמוד לומר: בכל גבולך (שמות י"ג:ז). מה תלמוד לומר: בתים – מה ביתך ברשותך אף גבולך שברשותך, יצא חמצו של נכרי שהוא אצל ישראל, ולא קבל עליו אחריות.

רמב"ן שמות י"ב:ט

(יט) לא ימצא בבתים – מנין לגבולין, תלמוד לומר: בכל גבולך (שמות י"ג:ז). מה תלמוד לומר בבתים, מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך, יצא חמצו של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות. לשון רבינו שלמה.

ואינו מכוון אצלי, שאין במשמע: ברשותך – להוציא חמץ של נכרי, שהרי ברשותו הוא, ובתים וגבולים שוין הן בו, שהרי שתיהן רשות שלו וממון של אחרים. ועוד, שחמץ של נכרי שלא קבל עליו אחריות אינו בא בהקש הזה, שאין של בתים פשוט להיתר יותר משל גבולין, אבל בבתים הוא במשמע איסור מן המקרא הזה, דכתיב: לא ימצא, והיתרו יוצא לנו מדכתיב: לא יראה לך (שמות י"ג:ז) – שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. ואין לי אלא בגבולין בבתים מנין, תלמוד לומר: שאור שאור לגזרה שוה, כמו שמפורש בתחלת מסכת פסחים (בבלי פסחים ה').

אבל המדרש הזה שדרשו: מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך, אינו אלא להוציא חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי, וכך שנויה במכילתא: בבתים למה נאמר, לפי שנאמר בכל גבולך, שומע אני כשמועו, תלמוד לומר בבתים, מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך, יצא חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי אף על פי שהוא יכול לבערו אבל אינו ברשותו, יצא חמצו של נכרי שהוא ברשות ישראל, וחמץ שנפלה עליו מפולת אף על פי שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו וכו'. ופירושה: שהיה במשמע ולא יראה לך בכל גבולך (שמות י"ג:ז) שלא נניח חמצו בכל גבולינו אפילו בבית של נכרי, ולכך בא בבתים להוציא ביתו של נכרי. ולמדנו מן הבריתא הזו שלא הוזהרנו מן התורה אלא שלא נקיים חמץ שלנו ברשותינו, בין בבתינו בין בגבולינו, אבל אם הפקדנו אותו ביד גוי בבית שלו, אין אנו עוברין עליו בבל יראה ובל ימצא, וכן הדבר, שאם לא תאמר כן, על חמץ שלו עובר בכל מקום ואפילו הפקידו ביד גוי במדינת הים, ועל של נכרי אינו עובר עליו אפילו בביתו של ישראל. ואם כן, למה נאמר: בבתים ולמה נאמר: גבולך, אין בין בתינו וגבולנו לבתי הגוי וגבולו שום הפרש, אלא שלא הוזהרנו כלל מן התורה אלא מרשותינו. אבל מדברי סופרים הוצרכנו לבער חמץ שלנו בכל מקום.

ולפי זה אמרו בגמרא (בבלי פסחים ו'): ייחד לו בית אינו עובר עליו, לומר שחמץ של נכרי שקבל עליו אחריות אף על פי שנדון כשלו אינו אסור אלא ברשותו של ישראל, אבל ברשות גוי מותר, ואפילו מדבריהם לא גזרו עליו כלל. והרב לא סבר כן בפירוש גמרא במסכת פסחים.

וזה שסיימו בברייתא שכתבנו: **יצא חמצו של נכרי שהוא ברשות ישראל, מהיקש בתים וגבולין קאמר**, דמה בגבולין מותר דכתיב: **לך**, שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. אף בבתיים נמי מותר. ומוציא נמי חמץ שנפלה עליו מפולת גדולה שאין בידו לפקח הגל, והוא אבוד ממנו ומכל אדם שהוא מותר, **דלא קרינא ביה שלך**.

אחרים וגבוה

רש"י פסחים ה:

לפי שנאמר ולא יראה לך – דמדכתב לך משמע מינה שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה בגבולין של אחרים **כגון נכרי ושל גבוה אם הקדישם לבדק הבית**.

פני יהושע פסחים ה:

בפירש"י בד"ה לפי שנאמר כו' אבל אתה רואה בגבולין של אחרים כגון של עובדי כוכבים ושל גבוה אם הקדישן כו' עכ"ל. **כבר כתבתי לעיל בסוגיא דמשכיר דמשמע מלי רש"י כאן דאתה רואה של אחרים היינו דוקא עובד כוכבים משא"כ של ישראל אי אתה רואה אף של אחרים אפילו לא קיבל אחריות ואע"ג דמצינן למימר דרש"י מילתא דשכיח נקיט משא"כ דישאל לא שכיח כיון דהמפקיד מיהו צריך לבער מדאורייתא או מדרבנן כמו שאבאר בשילהי שמעתין והנפקד נמי מיהו צריך לבער מדרבנן מ"מ נראה דלא הוצרך רש"י לפרש כן כיון דהכא בדרשא דקרא דאורייתא איירי ואם כן שפיר קאמר של אחרים דבכל ענין אינו עובר הנפקד **לכך נראה יותר דרש"י ז"ל דוקא נקיט וכשיטת בעל תורת חיים שם שסובר כן בפשיטות דישאל בשל ישראל חבירו עובר בבל יראה**.**

ולכאורה נ"ל ראייה מפורשת מהמכילתא שהביא הרא"ש ז"ל בשמעתין והר"ן ז"ל וכן הרמב"ן בחומש והכי איתא שם בבתיכם למה נאמר לפי שנאמר בכל גבולך יכול כמשמעו ת"ל בבתיכם מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך יצא חמצו של ישראל שהוא ברשות עובד כוכבים אף על פי שיכול לבערו אבל אינו ברשותו יצא חמצו של עובד כוכבים ברשות ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אף על פי שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו כו' עכ"ל. **נמצינו למידין לפי משמעות לשון המכילתא דעיקר הפטור בשל אחרים היינו לפי שאין יכול לבערו שיתחייב לשלם ושלא מן הדין דכיון שלא קיבל עליו אחריות לא רמיא עליה כלל ומכל מקום אם יבערו ויזיק בידיים יתחייב ומשום הכי פטרה רחמנא דומיא דמפולת שאין בידו לבערו ולא הצריכו הכתוב לפקח הגל ולבער מה שאין כן בשל ישראל שפיר קרינן ביה יכול לבערו שהרי אם יבערו פטור מתשלומין למאי דקי"ל חמץ בפסח לאו בר דמים הוא.**

ועוד נראה דאדרבא מחויב הנפקד לבערו

לא מיבעיא לשיטת הפוסקים דהמפקיד עובר בבל יראה אם כן הא קי"ל זכין לאדם שלא בפניו וכל ישראל שלוחי דרחמנא נינהו וזכיה מטעם שליחות אם כן על הנפקד לבער וליכא למימר דשמא בטלו המפקיד וכשיטת רוב הפוסקים דביטול מהני אף בחמץ ידוע דמ"מ ליכא לאוקמי קרא בהכי דהא כשביטלו אפילו בשלו אינו עובר לאותה השיטה ובלא"ה נראה דוחק לאוקמא דיוקא דקראי מספיקא אלא ע"כ כי דייקנן רואה אתה של אחרים היינו אף בשלא ביטלו והיינו דמוקי לה דוקא בעובד כוכבים ומטעמא דמפרש במכילתא לפי שאין יכול לבערו וכדפרישית משא"כ בישראל יכול לבערו.

אלא אפילו לשיטת הרמב"ם ז"ל וסייעתו דאין המפקיד עובר אפ"ה נראה דמודים דשל ישראל אצל ישראל אף בלא אחריות **עובר מיהו הנפקד בעשה דתשביתו שאור מבתיכם והכא הא לא כתיב לך למעוטי ולכמה דינים אין שוין עשה דתשביתו ללאו של בל יראה אע"כ כדפרישית והא דישאל בשל עובד כוכבים בלא אחריות אפ"י בעשה אינו עובר היינו נמי מדכתיב תשביתו מבתיכם ושייך למידרש נמי האי דרשא דמכילתא גופא לפי שאין יכול לבערו לא הוי דומיא דבתיכם והיינו דמדמה להו למפולת**

כן נ"ל ברור בשיטת רש"י ז"ל ולפי שיטת המכילתא **וכן הוא להדיא ברש"י בחומש דמהאי קרא דשבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם הוא דממעטינן חמצו של עובד כוכבים ביד ישראל בלא אחריות ואף שהרמב"ן ז"ל**

השיגו שם וכתב דבגמרא יליף לה משלך אי אתה רואה אפ"ה יש ליישב שיטת רש"י כמו שאבאר מ"מ אף לפי סברת הרמב"ן ז"ל נראה דהיינו דוקא בחמצו של עובד כוכבים משא"כ בחמצו של ישראל נראה דהרמב"ן ז"ל גופא מודה דהנפקד עובר מיהו בעשה דתשבתו כיון דהכא לא כתיב לך ולאפוקי ממה שכתב בעל פרי חדש סימן תל"א דאין עובר לא המפקיד ולא הנפקד. ולענ"ד הוא להיפוך והרבה ראיות יש לי על זה ואין להאריך. נקטינן מיהא מהני מילי מעליותא כיון דלרש"י של אחרים היינו דוקא עובד כוכבים כיון שאין יכול לבערו אם כן שפיר הוצרך רש"י לפרש לעיל דהא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי היינו מדכתיב תשבתו ולא תבערו ולא פשיטא ליה דסגי בביטול מטעם הפקר כסברת התוספת ולמאי דפרישית אתי שפיר דהפקר גופא לא מימעט משל אחרים דהיינו דוקא עובד כוכבים לפי שאין הישראל יכול לבערו שיתחייב לשלם משא"כ בשל הפקר כ"ש דיכול לבערו אלא ע"כ דאפ"ה קאמר רחמנא דבביטול בעלמא סגי מדכתיב תשבתו ולא תבערו והיינו כדפרישית לעיל דוקא היכא דא"א לבער כגון שאינו אצל החמץ וכן בנפלה עליו מפולת והרבה כיוצא בה דהשתא אין בידו לבער ולא הוי דומיא דבתיכם והיינו ממש כדברי המכילתא. ולשיטת התוספות וסייעתם דהפקר מהני דמיקרי נמי של אחרים אפשר דמפרשי לדברי המכילתא דכה"ג נמי מיקרי אין בידו לבערו ולא ידעתי למה לכך נראה יותר דס"ל דלא קי"ל כהאי מכילתא דמפיק לה חמצו של עובד כוכבים מבתיכם ובתלמודא דידן ממעט לה משום שלך אי אתה רואה. אלא שכל המפרשים והפוסקים הקדמונים הביאו זו המכילתא וכמו שאפרש עוד לקמן שילהי שמעתין והרמב"ן ז"ל גופא בפ"י החומש הביאו ולפי סוף דבריו נראה דלשון אינו יכול לבערו דקתני במכילתא לא קאי אחמצו של עובד כוכבים אלא אחמץ שנפל עליו מפולת וזה דוחק ועדיין צ"ע ועיין עוד בסמוך ודוק היטב:

קובץ שיעורים פסחים אות טז

טז [דף ה ע"ב] שם בגמ'. אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. ובתוס' הביאו חילוק גירסאות, אי בעינן תרי קראי או דסגי בחד קרא, וטעם המחלוקת הזו, משום דיש לפרש מיעוטא דלך ולא של נכרים בשני אופנים:
(א) **י"ל דפטורא דנכרי הוא מפני שאינו של ישראל**, ולא מפני שהוא של נכרי א"כ אין חילוק בין של נכרי או של גבוה ולא צריכי תרי קראי,
(ב) **י"ל דמקרא דלך ילפינן דשל נכרי פטור מפני שהוא של נכרי**, ולא מפני שאינו של ישראל, וכן של גבוה פטור מפני שהוא של גבוה, ולזה איצטריכי תרי קראי, דאין ללמוד אחד מחבירו, ובמנחות ס"ט חטין שירדו בעבין מהו ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי חוצה לארץ אבל דעבים שפיר דמי, או ממושבותיכם דוקא ואפילו דעבים נמי לא, והיינו דמספקא להו בהא דממעטין מושבותיכם פרט לחו"ל, אם הפסול הוא, מפני שאינו ממושבותיכם, או מפני שהוא חו"ל, ונ"מ לירדו בעבין, שאינו מושבותיכם וגם לא חוץ לארץ...

שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן פג

וכה"ג צריכים אנו לומר במקומו' הרבה בגמ' וא' מהן הוא בההיא שמעתא גופא דמעט מלא יראה לך לחוד של אחרים ושל גבוה וכתבו התוס' דכאן ממעט מחד לך למעוטי נכרי וגבוה ובפרי" קאמר תרי עריסותיכם כתיבי חד למעוטי נכרי וחד למעוטי הקדש ותיצו במסקנא [בד"ה משום דכתיב לך לך] בדוחק גדול ואני כתב' בחידושי דלק"מ דהתם שאני דודאי הא דמעט מעריסותיכם היינו דווקא של נכרי או של גבוה אבל עיסה שאינו שלו אלא של ישראל אחר חייב בחלה בודאי והאי עריסותיכ' לאו למעוטי של אחרים אתי אלא של גבוה או של נכרי הילכך אי לא כתב רחמנ' אלא חד מיעוטא א"א לך למעט של אחרים ושל גבוה לתרווייהו מחד מיעוטא אבל הכא הא דדרשינן **מלך אבל אתה רואה של אחרים אין פי' אחרים נכרי דווקא אלא האי אחרים היינו דלאו דידי' אלא אפי' של ישראל אחר המופקד אצלו בביתו וברשותו ולא קיבל אחריות אינו עובר עליו**

וא"ת א"כ למה נקט כלל של גבוה פשיטא הא לאו דידיה הוא וה"ל בכלל אבל אתה רואה של אחרים דרישא וי"ל דסד"א דשל גבוה חשיב כדידיה הואיל אי בעי מיתשיל וכמ"ש התוס' בפא"ט (דף מו) [ד"ה הואיל] קמ"ל דלא אבל מ"מ ל"צ קרא למעוטי הא והא דמסיים בברייתא אין לי אלא בנכרי שלא כיבשתו כו' נכרי שכיבשתו מנין ע"ש לאו למימרא דאחרים היינו נכרי אלא משום דבעי לסיים נכרי שכיבשתו וגבי ישראל לא שייך למימר שכיבשתו נקט נמי רישא נכרי שלא כיבשתו דבאמת הוא נמי בכלל מיעוטי של אחרים כמו בישראל וכ"ש לאביי

דמשני איפוך ניחא דלדידיה ה"ק אין לי אלא בנכרי שכיבשתו הוא דאסור בקיבל עליו אחריות תני נמי סיפא אגב רישא נכרי שלא כיבשתו וה"ה לישראל והא דדרשינן מעריסותיכם למעוטי דווקא של נכרי או של גבוה ולא של ישראל אחר ומלא יראה לך ממעטינן של אחרים דהיינו דלאו דידיה ואפי' של ישראל אחר במשמע לק"מ דחכמים דרשי המקראו' כפי הנראה בעיניהם ומסתבר להן הילכך דרשי ללך דגבי חמץ למעוטי של אחרים ואפי' ישראל במשמע ולעריסותיכם לא מסתבר להו למעוטי של אחרים ואפי' של ישראל אחר אלא למעוטי של נכרי או של גבוה ועוד בלא"ה א"א למעוטי מעריסותיכם של אחר כיון דכתיב עריסותיכי לשון רבים כולהו ישראל במשמע אבל גבי חמץ דכתיב לך לשון יחיד שפיר אמר שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ואפי' של ישראל דהא לאו שלך הוא ועוד דגבי עריסותיכם א"א למעוטי של אחרים ואפי' של ישראל דא"כ תרי עריסותיכם ל"ל הא של נכרי ושל גבוה נמי בכלל של אחר' הן דהא לאו דידיה נינהו אבל גבי לך דלא כתיב אלא חד מיעוט' של אחרים ואפי' של ישראל נמי במשמע דהא לאו שלך הוא כ"כ בחי'.

חדושי הרמב"ן פסחים ד, ב

ועוד יש לי ספק בהפקר לפי שהצריכו בגמ' (ה' ב') תרי קראי חד לגוי שלא כבשתו וחד לגוי שכבשתו, ואלו הפקר לא אתי מינייהו, דכיון דלית ליה בעלים ולא דאחרים הוא אף על פי שאינן שלך אינו בכלל היתר זה, דאיהו מצי זכי ביה בנפשיה טפי וטפי מגוי שכבשתו, וגם זה אפשר שהוא מותר, לפי שמצאתי בירושלמי לא יראה לך אית תנאי תנו לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה בפלטיא, ואית תנאי תנו אפי' בפלטיא, מן דמר אבל אתה רואה בפלטיא כשהפקירו קודם לביעורו כו' סוגיא,

חדושי הרמב"ן פסחים ו, א

וכמדומים היינו שלא נאמרו דברים אלו אלא בחמצו של גוי, עד שמצאתי במכילתא בבתיכם למה נאמר לפי שנאמר בכל גבולך שומע אני כמשמעו ת"ל בבתיכם מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך יצא חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי אף על פי שהוא יכול לבערו אבל אינו ברשותו יצא חמצו של נכרי שהוא ברשותו של ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אף על פי שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו, למדנו מכאן שדין חמצו של ישראל עצמו כדין חמץ של נכרי שקבל עליו אחריות, ותרוייהו ברשות ישראל עובר ברשות הגוי אינו עובר דבתיכם כתיב, ומעצמו הוא מוכרע שאם אין אתה אומר כן נמצאת אומר חמץ שלך אפי' מופקד ביד גוי בעיר [אחרת] אתה עובר עליו ואף על פי שאינו בביתך ולא בגבולך, חמץ שאינו שלך אפילו בביתך אין אתה עובר עליו, והתורה אמרה גבולך ובתיכם.

ונראה לי שזה דין תורה בלבד הוא אבל מדבריהם חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי צריך ביעור, דהא תניא לקמן (ל' ב') אבל נכרי שהלוא את ישראל על חמצו אחר הפסח עובר ואוקימנא כשהרהינו אצלו, והרהין בביתו של גוי משמע ומאי עובר שהוא אסור הואיל ועבר עליו מדבריהם, ועוד מכירת חמץ דב"ש וכותח דר' יהודה בן בתירא (כ"א א') בביתו של גוי הם ומדידהו נשמע לב"ה במפקיד, וכן משמע בתוספתא, ודבר ברור הוא דכל חמץ של ישראל צריך ביעור בכל מקום שהוא אבל מן התורה בבתיכם כתיב, ומיהו גבי ייחד לו בית לא החמירו מדבריהם כיון דפקדון הוא ולא דישראל הוא, ודקתני במכילתא חמץ שנפלה עליו מפולת, בשנפלה עליו גל אבנים גדול שאי אפשר לו לפנותו, אבל היה אפשר לו לפנותו עובר עליו ולפיכך אמרו וצריך שיבטל בלבו, וי"ל דין תורה בכולן הרי הוא כמבוער ומדבריהם צריך שיבטל בלבו גזירה שמא יפנה אותו ודעתו על החמץ.

רמב"ם חמץ ומצה ד:א-ב

(א) כתוב בתורה "לא יראה לך חמץ" (שמות י"ג:ז'). יכול אם טמן אותו, או הפקיד אותו ביד גויים, לא יהיה עובר עליו, תלמוד לומר "שאוור לא ימצא בבתיכם" (שמות י"ב:י"ט), אפילו הטמינו או הפקידו. יכול לא יהיה עובר אלא אם כן היה החמץ בביתו, אבל אם היה רחוק מביתו, בשדה או בעיר אחרת, לא יהיה עובר, תלמוד לומר "בכל גבולך" (שמות י"ג:ז'), בכל רשותו. יכול יהיה חייב לבער מרשותו חמץ של גוי או של הקדש, תלמוד לומר "לא יראה לך", שלך אין אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה:

(ב) הא למדת שחמץ של ישראל אם הניחו ברשותו, אפילו טמן, אפילו בעיר אחרת, ואפילו מופקד ביד גויים, הרי זה עובר משום "לא יראה" ו"לא ימצא". וחמץ של הקדש או של גוי שהיה אצל ישראל, אפילו היה עמו בבית, הרי זה מותר, מפני שאינו שלו. ואפילו היה של גר תושב שיד ישראל שולטת עליו, אין כופין

אותו להוציא החמץ מרשותנו בפסח. אבל צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפני חמצו של גוי, שמא יבוא להסתפק ממנו. אבל של הקדש אינו צריך, מפני שהכל פורשין מן ההקדש, כדי שלא יבואו לידי מעילה:

תוספות רי"ד פסחים ו, א

מה שדקדקתי מיכן במהדורא קמא שהמפקיד חמצו בביתו של גוי שאינו עובר בבל יראה ובל ימצא דהא לאו בגבולו קאי ולא בביתו קאי וקרא לא אסר אלא בבתיכם ובכל גבולך אינו נ"ל שא"כ יטמין אדם חמצו ברה"ר או ברשות הגוים ויפטר לא היא **דכל היכא דקאי ברשותי קאי** בין אם הטמינו בשום מקום בין אם הפקידו בבית הגוי ולא שרינן כשייחד לו מקום אלא דוק' בחמצו של גוי דאע"ג דקיבל אחריותו עליו מ"מ כל היכא דקאי דגוי הוי ואם רוצה הגוי ליטול חמצו אין ישראל יכול לעכבו ומן דינא הי' דלא ליעביר ישראל עליו' דקרינא בי' שלך ולא של אחרים אלא משום דכתיב לא ימצא דמשמע אפילו של גוי אסרי' לי' ולא אסרו' רחמנא אלא בביתו (של גוי) ושיהי' מצוי לו בכל ביתו אבל אם ייחד לו מקום שאינו מצוי בכל ביתו לא אסרו **אבל חמצו של ישראל כל היכא דקאי דידי' הוי וברשותי ואין לנו כח להתירו שהכל היא ברשותי שהרי יכול להקדישו בכל מקום שהיא עומד ואף על גב דבעינן ואיש כי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ומאי דאמרן לעיל אין לי אלא בבתיכם בבורות שיחים ובמערות מנין ת"ל בכל גבולך דמשמע דוקא בגבולו היא עובר אבל ברה"ר וברשות הגוי אינו עובר **לא דרשי' הכי אלא בחמצו של גוי** דנפקא לן מלא ימצא שאם קיבל עליו אחריות שהיא עובר בלאו אם תופסו בביתו וריבה נמי בורות שיחים ומערות מכל גבולך שאע"פ שאינו שלו כיון דקיבל עליו אחריות אסור **ודוקא בחמצו של גוי בעינן גבולך אבל בחמצו של ישראל בכל דוכתא דהוי עבר עליו' כיון דברשותי קאי** והכי בפירקין דלקמן אבל נכרי שהלוח את ישראל על חמצו ד"ה עובר ואמרי' התם אף על גב דהרהינו אצלו דגוי לא קני משכנו דישאל וברשותא דישאל קאי אף על גב דקאי בביתו של גוי ומשכנו אצלו ומש"ה עובר עליו ה"נ כיון דחמץ דישאל היא אף על גב דקאי בבית הגוי בבית ישראל קרינא בי' כיון דאי בעי למישקלי' לא מצי גוי מעכב עליו': [מהדות"ל]**

רא"ש מסכת פסחים פרק א סימן ד

יש מן הגאונים שאמרו ישראל שהפקיד חמצו אצל נכרי או אצל ישראל חבירו וקבל הנפקד עליו אחריות הנפקד חייב בביעורו ולא המפקיד אף על פי שהוא שלו כיון שאינו ברשותו. והביאו ראייה ממכילתא דתני התם בבתיכם למה נאמר. לפי שנאמר בכל גבולך שומע אני כפשוטו ת"ל בבתיכם מה ביתך ברשותך אף גבולך ברשותך. יצא חמצו של נכרי ברשות ישראל שהוא בביתו ואינו יכול לבערו. יצא חמצו של ישראל ברשות הנכרי שהוא שלו ואין ברשותו.
וה"ר יונה ז"ל היה אומר דלעולם ברשות המפקיד הוא וחייב לבערו מן התורה. כדאמרינן בפ' מרובה (דף עו א) וגונב מבית האיש. ולא מבית הקדש. כך מצאתי בשם ה"ר יונה ז"ל ולא הבנתי ראייתו. וגם לא כתב לפרש הא דמכילתא שהביאו ממנה ראייה.
ונ"ל דדבר פשוט הוא דאע"פ שהנפקד קבל עליו אחריות מ"מ עיקר הממון של הבעלים הוא וכיון שהשאלו הנפקד ביתו לשמירת ממונו קרינא ביה ביתו. והיה דמכילתא מיירי בנכרי שהלוח לישאל על חמצו כדתנן בפ' כל שעה (ד' לא א):

מכילתא דר"י	בבלי	מכילתא דרשב"י	ספרי דברים
שבעת ימים שאר לא ימצא – אין לי אלא בל ימצא. בל יראה מנין? תלמוד לומר: "ולא יראה לך שאר בכל גבולך" (שמות י"ג:ז).		"שאר לא ימצא בבתיכם",	

	<p>מכלל שנאמר "לא יראה לך שאר" (שמות יג, ז),</p> <p>יכול יטמין ויקבל פיקדון? תלמוד לומר "שאר לא ימצא בבתיכם" או "לא ימצא", יכול אי אתה רואה לאחרים? תלמוד לומר "לך": לך אי את רואה, רואה אתה לאחרים!</p> <p>יכול לא דבר הכתוב אלא בגוי שלא כיבשתו, אבל גוי שכיבשתו והשכרתה לו ביתך ושרוי עמך בחצר שלך מניין? תלמוד לומר "שאר לא ימצא בבתיכם" ועדיין אני אומר: שבבית אסור בבל יראה ובבל ימצא; ושל אחרים מותר! שבשדות אסור; להטמין, ולקבל פקדון, ושל אחרים יהא מותר!</p>	<p>שבַעַת ימים שאור לא ימצא בבתיכם מה תלמוד לומר והלא כבר נאמר {שמות י"ג:ז} לא יראה לך שאור [ולא יראה לך חמץ] בכל גבולך.</p> <p>לפי שנאמר לא יראה לך שאור שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה יכול יטמין ויקבל פקדונות מן הגוי תלמוד לומר לא ימצא.</p> <p>אין לי אלא בגוי שלא כיבשתו ואין שרוי עמך בחצר גוי שכיבשתו ושרוי עמך בחצר מניין תלמוד לומר לא ימצא בבתיכם.</p> <p>אין לי אלא שבבתיכם בבורות בשיחין ובמערות מניין תלמוד לומר בכל גבולך.</p> <p>ועדיין אני אומר בבתיים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוי בגבולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה</p>	<p>אין לי אלא שאור שהוא ב'בל יראה' וב'בל ימצא' חמץ מניין? תלמוד לומר: "ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר" (שמות י"ג:ז) הקיש שאור לחמץ וחמץ לשאור.</p> <p>מה זה ב'בל יראה' וב'בל ימצא', אף זה ב'בל יראה' וב'בל ימצא'.</p> <p>מה זה מחמשת המינין, אף זה מחמשת המינין.</p> <p>בבתיכם – למה נאמר? לפי שנאמר: "בכל גבולך" שומע אני, כמשמעו!</p> <p>תלמוד לומר "בבתיכם" מה בתיכם ברשותיכם, אף גבולך ברשותיך. יצא חמצו שלישראל שהוא ברשות נכרי, אף על פי שכל לבערו, אבל אינו ברשותו.</p> <p>יצא חמצו שלנכרי שהוא ברשות ישראל, וחמץ שנפלה עליו מפלת, אף על פי שהוא ברשותו, אבל אינו יכל לבערו.</p> <p>אתה אומר, לךך בא, או לא בא אלא ללמדך 'בבתיים שבָעָה ובגבולין לעולם'?</p> <p>תלמוד לומר: "מצות יאכל את שבַעַת הימים, ולא יראה לך חמץ, ולא יראה לך שאר בכל גבולך." מה בתיים שבָעָה, אף בגבולים שבָעָה.</p>
--	--	---	--

שיעורי הרב מאיר ליכטנשטיין

טוב אחרית דבר מראשיתו.

<p>תלמוד לומר 'שאר' 'שאר' (שמות יג, ז) לגזירה שוה מה שאר האמור להלן, 'לך' ולא לאחרים - אף שאר האמור כאן, לך ולא לאחרים! ומה שאר האמור להלן, הרי הוא בכלל בל יראה ובל ימצא - אף שאר האמור כן, הרי הוא בכלל בל יראה ובל ימצא!</p> <p>רבן שמעון בן גמליאל אומר: והלא בכלל בל יראה - בל ימצא היה! מה תלמוד לומר "לא ימצא"?</p> <p>את שמצוי לך את זקוק לבערו, את שאין מצוי לך אין אתה זקוק לבערו! מיכן אתה אומר חמץ שנפלה עליו מפולת, או שנפלה לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטוס אם יכולין כלבים וחזירין לחפש אחריו ולהוציאו - אתה חייב זקוק לבער אותו; ואם לאו - אי אתה זקוק לבערו! נכרי שבא לביתו של ישראל וחמץ בידו - אין זקוק לו. הפקידו לו - חייב לבערו, שנאמר "לא יראה לך שאר" ייחד לו בית ונתנו בתוכו - אין זקוק לו.</p> <p style="text-align: right;">יג:ז</p>	<p>מניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה. תלמוד לומר שאור שאור לגזרה שוה</p> <p>נאמר שאור בבתים שאור לא ימצא בבתים ונאמר שאור בגבולין לא יראה לך שאור מה שאור האמור בבתים עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוים אף שאור האמור בגבולין עובר משום בל יראה ובל ימצא ובל יטמין ובל יקבל פקדונות מן הגוים. ומה שאור האמור בגבולין שלך אי אתה רוצה אבל אתה רוצה של אחרים ושל גבוה אף שאור האמור בבתים שלך אי אתה רוצה אבל אתה רוצה של אחרים ושל גבוה.</p>	<p>לא יראה לך שאר - רואה אתה לאחרים, לא יראה לך שאר רואה אתה לגבוה,</p> <p>- "ולא יראה לך חמץ" - רואה אתה לאחרים! - "ולא יראה לך חמץ" - רואה אתה לגבוה!</p>
---	---	---

<p>לא יראה לך שאר רואה אתה בפלטיא.</p> <p>לא יראה לך שאר – בטל בלבך מכאן אמרו ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור ואם לאו יבטל בלבו.</p> <p>לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר (שמות י"ג:ז') זהו חלוק שבין בית שמיי לבית הלל שבית שמיי אומרים שאור כזית וחמץ ככותבת ובית הלל אומרים זה וזה כזית.</p>	<p>"ולא יראה לך חמץ" - רואה אתה לפלטיה. דבר אחר: "ולא יראה לך חמץ" - בטל בלבבך! מכאן אתה אומר "ההולך לשחוט את פסחו" וכולה מתניתא.</p> <p>"ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור" זה הוא חילוק שבין בית שמאי לבית הלל שבית שמאי אומרים שאור כזית וחמץ ככותבת ובית הלל אומרים זה וזה כזית.</p>		
--	---	--	--